

MAGNUSSON

SVEA HOVRÄTT

INKOM: 2021-05-25
MÅLNR: P 6338-21
AKTBIL: 1

Per e-post till mmd.nacka.avdelning3@dom.se

ÖVERKLAGANDE

Klagande:

Aktiebolaget Gröna Lunds Tivoli
Org. nr: 556014-0823
Lilla Allmänna Gränd 9
115 21 Stockholm

Ombud:

Advokaten Mårten Tagaeus och
biträdande juristen Leon Wadman
Magnusson Advokatbyrå
Marten.Tagaeus@magnussonlaw.com
Leon.Wadman@magnussonlaw.com

Överklagad dom:

Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätts dom
av den 6 maj 2021 i mål P 3546–20

Saken:

Detaljplanen för Skeppsholmsviken 6 m.fl. i
stadsdelen Djurgården (Gröna Lunds
nöjesfält) i Stockholms kommun

I egenskap av ombud¹ för Aktiebolaget Gröna Lunds Tivoli ("**Gröna Lund**") får undertecknade överklaga Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätts ("**Mark- och miljödomstolen**") dom av den 6 maj 2021 i mål P 3546–20 och anföra följande.

1 YRKANDEN

- 1.1 Gröna Lund yrkar att Mark- och miljööverdomstolen beviljar prövningstillstånd.
- 1.2 Gröna Lund yrkar att Mark- och miljööverdomstolen undanröjer Mark- och miljödomstolens dom av den 6 maj 2021 i mål P 3546-20 och fastställer detaljplanen för Skeppsholmsviken 6 m.fl. i stadsdelen Djurgården (Gröna Lunds nöjesfält) i Stockholms kommun.

¹ Fullmakt återfinns i [Bilaga 1](#).

2 SAMMANFATTADE GRUNDER FÖR ÖVERKLAGANDET

1. Detaljplanen utgör inte en sådan otillåten utvidgning av byggnadsområdet som beskrivs i förarbetena till lagstiftningen om nationalstadsparken.
2. Planen strider inte mot 4 kap. 7 § miljöbalken. Ett förverkligat planförslag skulle inte medföra att Gröna Lund tillåts dominera området. Förändringen av fronten mot vattenrummet skulle inte medföra att områdets karaktär med grönska och byggnader för rekreation från olika tider och deras förhållande till Djurgårdens parklandskap ändras och områdets kulturhistoriska värden skadas.

3 GRÖNA LUNDS KLAGORÄTT

- 3.1 Högsta domstolen har i NJA 2019 s. 629 konstaterat att fastighetsägare är att betrakta som sakägare i fråga om planärenden (och därmed som det får förstås även berättigade att överklaga ifrågavarande beslut). Gröna Lund är därmed klagoberättigad. Gröna Lund är förvisso medveten om att frågan meddelats prövningstillstånd till HD i mål nr Ö 5870–20. I denna del ansluter sig Gröna Lund i all väsentlighet till vad klagandena anfört i det målet.
- 3.2 Vad beträffar Gröna Lunds egna intressen ska därutöver följande nämnas särskilt. Gröna Lund har alltsedan dialogen om ifrågavarande detaljplan påbörjades bedrivit ett aktivt och nära samarbete med Stockholms stad genom att dels vara delaktig i det planeringsarbete som företagits, dels bekostat flertalet av de utredningar som genomförts och som sedermera legat till grund för detaljplanens slutliga utformning. Därigenom har Gröna Lund erhållit en exklusiv byggrätt för att utveckla befintlig verksamhet. Redan på den grunden att Gröna Lund är en av de aktörer som är mest involverad i planprocessen och därtill har ett betydande ekonomiskt intresse i detaljplanen genom den byggrätt som erhålls har Gröna Lund rätt att överklaga domen.
- 3.3 Under alla omständigheter är den byggrätt som Gröna Lund erhållit genom ifrågavarande detaljplan en sådan civil rättighet som avses i artikel 6 Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (EKMR). Det måste därmed finnas sådana effektiva rättsmedel som ger Gröna Lund möjlighet att tillvarata sina intressen och därmed tillförsäkras Gröna Lund en rättvis rättegång. Om Gröna Lund nekas rätt att överklaga domen fråntas Gröna Lund möjlighet att tillvarata sin rätt. Det vore i strid med principen om en rättvis rättegång.

- 3.4 Under alla förhållanden har Gröna Lund mot bakgrund av ovan nämnda prejudikat (NJA 2019 s. 629) rätt att yttra sig i målet i egenskap av sakägare (till följd av sin ställning som fastighetsägare). Gröna Lund åberopar därmed nedanstående omständigheter till stöd för att detaljplanen ska beviljas.

4 DISPOSITION AV ÖVERKLAGANDET

- 4.1 Överklagandet är nedan upplagt enligt följande.

1. Planområdets användning idag och i framtiden
2. Rättsliga utgångspunkter
 - a. Redovisning av 4 kap. 7 § miljöbalken
 - b. Förarbeten m.m.
 - c. Genomgång av relevant rättspraxis
3. Utvidgning/komplettering av befintligt område
4. Skada på nationalstadsparken

5 UTVECKLING AV ÖVERKLAGANDET

5.1 Planområdets användning idag och i framtiden

- 5.1.1 Mark- och miljödomstolen konstaterar att fastigheten Skeppsholmsviken 6 idag utgörs av en parkeringsplats med förekomst av byggmaterial och bråte samt att denna inte utgör en vacker eller inbjudande miljö. Vidare konstaterar domstolen att området inte omfattar parklandskap eller naturmiljö. Gröna Lund instämmer i den bedömningen men konstaterar samtidigt att uttalandet är en klar underdrift. Inför 1897 års tillfälliga utställning raderades spåren av fastighetens tidigare karaktär och historik som ett område primärt använt av flottan och en del av Djurgårdsstadens småskaliga bebyggelse. Inom området genomfördes inför utställningen ett omfattande rivnings- och sprängningsarbete samt utfyllnader. Därefter har platsen främst använts för besöksnäringen, under en period om 35 år som nöjesfält och därefter som parkering och kringfunktioner till områdets destinationer, framför allt för Gröna Lund.

- 5.1.2 Fastighetens nuvarande användning och utformning saknar betydelsefulla historiska kopplingar samt byggnader eller andra kulturvärden som rent fysiskt eller på annat sätt kan ta skada av ett antagande av detaljplanen. Områdets nuvarande utformning, som en parkeringsplats, bidrar inte på något sätt till att uppfylla några av de ursprungliga intentioner som funnits vid inrättandet av nationalstadsparken. Inte heller bidrar platsens nuvarande utformning i någon utsträckning till ett uppfyllande eller förverkligande av de riktlinjer som återfinns i Länsstyrelsens Vård- och utvecklingsplan² och översiktsplanen för nationalstadsparken. Sammanfattningsvis är platsen idag en miljö som inte bidrar till nationalstadsparkens värden vare sig i fråga om kultur, natur eller parkmiljö och utgör därtill ett tomrum vad avser såväl växtlighet som tillgänglighet.³
- 5.1.3 För planområdet har Länsstyrelsen i Stockholms län ("**Länsstyrelsen**") i enlighet med nationalstadsparksförordningen (2009:55) beslutat om en Vård- och utvecklingsplan. Syftet med planen är att ge en samlad bild av de mål och riktlinjer för parkens vård och utveckling som finns i planer enligt plan- och bygglagen, utredningar, program och annat planeringsunderlag. Planen ska kunna användas som grund för inriktning och prioriteringar i fråga om parkens skötsel, underhåll och utveckling.
- 5.1.4 Planområdet spänner över två överlappande delområden av nationalstadsparken, i vård- och utvecklingsplanen benämnt *Västra Djurgården* och *Sjögården*. I vård- och utvecklingsplanen kan bl.a. följande utläsas om respektive delområden.
- Västra Djurgården är ett område som ska bestå som ett av Stockholms viktigaste turist- och besöksmål.
 - Området ska vidareutvecklas med utgångspunkt från traditionen som nöjesområde, den unika miljön med blandningen av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, parker, äldre träd, vatten och ett rikt djurliv.
 - För att bibehålla områdets attraktivitet behöver verksamheter och anläggningar kunna vidareutvecklas och förnyas. Området bedöms tåla viss komplettering och förändring. Ny bebyggelse ska lokaliseras och utformas med respekt för den aktuella platsens grundläggande karaktär och kulturhistoriska värden.

² Länsstyrelsens rapport 2012:33 – Vård- och utvecklingsplan för Kungliga nationalstadsparken

³ Jämför Lagergren, Alton, *Fördjupad analys av påverkan och vyer, detaljplan för Skeppsholmsviken 6, Stockholm*, 2021-02-12. Mark- och miljödomstolens aktbilaga 169.

- Gällande Sjögården framgår att Gröna Lund är ett viktigt inslag i Djurgårdsstrandens karaktär samt att området ska vara ett attraktivt besöksmål och en mötesplats med inriktning på maritim verksamhet, kultur, nöjen, utbildning och hantverk. De unika kulturhistoriska värdena ska vara utgångspunkten för områdets vidare utveckling.

5.1.5 Översiktsplanen överensstämmer i huvudsak med Länsstyrelsens Vård- och utvecklingsplan. Av förarbetena till lagstiftningen om nationalstadsparken framgår att kommunerna genom översiktsplaner bör avgränsa de områden inom nationalstadsparken som bör skyddas och bevaras som *parklandskap eller naturmark*. Vidare framgår av översiktsplanen att *Evenemangsparken*, dvs. den del av nationalstadsparken som Gröna Lund är belägen inom, utgör ett av Stockholms viktigaste besöks- och turistmål vars utveckling utgör en förutsättning för att bibehålla områdets attraktivitet, samt att området därmed ska vidareutvecklas som den nöjes- och lustpark den varit under mer än hundra år. I denna kontext anges Gröna Lund utgöra en av områdets viktigaste verksamheter.⁴

5.1.6 Gröna Lund konstaterar att planförslaget harmonierar med både översiktsplanen och vård- och utvecklingsplanen då det bl.a. anger att området ska vidareutvecklas från traditionen som nöjesområde samt att verksamheter och anläggningar behöver vidareutvecklas och förnyas för att bibehålla områdets attraktivitet. Planförslaget innebär vidare att Gröna Lunds verksamhet, som likt andra besöksmål har ett högt kulturvärde och lång historia – bl.a. genom att planförslaget medför att allmänheten ges förbättrade möjligheter till vistelse vid vattnet och genom att bebyggelsen, som utgör en utveckling av turist- och besöksmålsverksamheten på Djurgården - utformas med respekt för platsens grundläggande karaktär och kulturhistoriska värden. Sammantaget skulle således planförslaget generera klart positiva konsekvenser för områdets kulturliv och kulturvärden.

Gröna Lunds betydelse i nationalstadsparken

5.1.7 Genom att under lång tid ha fungerat som ett viktigt besöksmål har Gröna Lund kommit att bli en betydelsefull del av nationalstadsparken och riksintresset. Gröna Lund bidrar i stor utsträckning till det blandade kultur- och nöjesutbud som Evenemangsparken utgörs av och medför att ett stort antal besökare årligen väljer att besöka nationalstadsparken. Gröna Lunds besökare utgörs av en blandning av stockholmare och till staden resande turister och innebär således att en bred skara

⁴ Översiktsplan för nationalstadsparken Stockholmsdelen. Antagen av kommunfullmäktige 20 april 2009 sid. 11, 65.

personer i varierande åldrar väljer att besöka nationalstadsparken och Djurgården. På så vis har Gröna Lund historiskt som i nutid bidragit till att göra Djurgården tillgänglig och attraktiv för en bredare allmänhet, något som är i högsta grad positivt för hela Djurgårdens besöksnäring. Detaljplanen skulle onekligen innebära att Gröna Lund skulle kunna utvecklas till ett intressantare besöksmål och skulle dessutom innebära en möjlighet att kunna ta emot ett ännu större antal besökare än idag. Detta är något som utan tvekan skulle vara gynnsamt för den generella besöksnäringen på Djurgården och för Stockholm i stort samt bidra till att sätta Djurgården och Stockholm som ett än mer intressant och attraktivt besöksmål på kartan än idag.

- 5.1.8 Gröna Lunds placering vid Djurgårdens västra strand är - och har under lång tid varit - en accepterad och etablerad del av Djurgården, Stockholm och stadens siluett. Detta gör det naturligt att ytterligare utveckla området i anslutning till Gröna Lunds befintliga verksamhetsområde, särskilt med beaktande av att fastigheten Skeppsholmsviken 6 i dess nuvarande utformning inte i någon utsträckning bidrar till Djurgårdens kultur- och naturvärden. Den historiska förankringen och placeringen av Gröna Lund, liksom det faktum att Gröna Lund sedan lång tid tillbaka utgör ett folkligt och viktigt besöks- och turistmål på platsen, bör bilda utgångspunkt för bedömningen av vilken påverkan Gröna Lunds utveckling inom planområdet får för resterande del av nationalstadsparken.

Bild 1. Fastighetens utformning idag

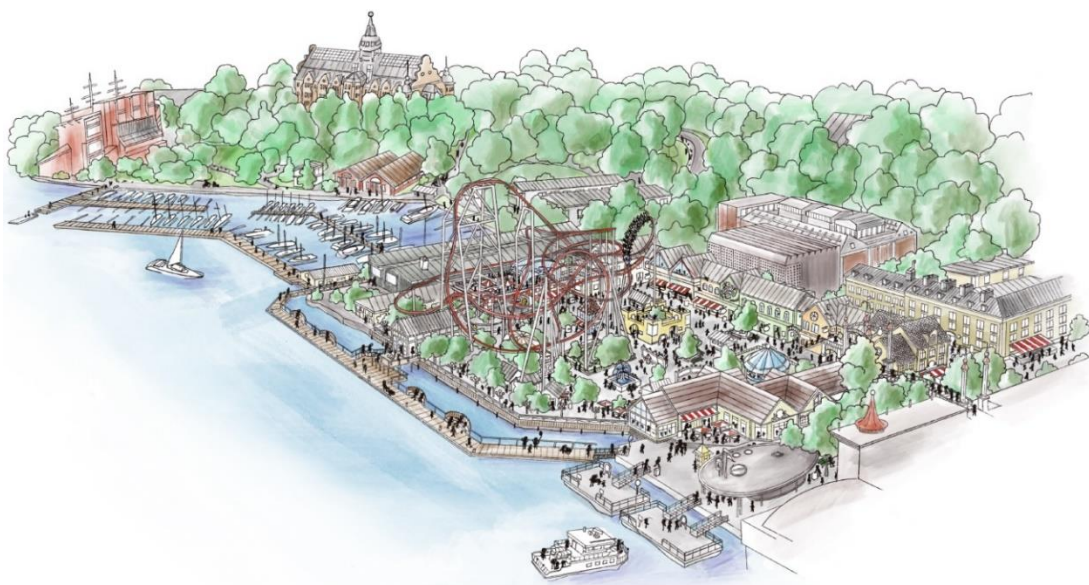

Bild 2. Exempel på framtida utformning av Gröna Lund.

5.2 Rättsliga utgångspunkter

Redovisning av bestämmelsen i 4 kap. 7 § miljöbalken

- 5.2.1 Djurgården är utpekad som riksintresse i form av nationalstadspark. Den rättsliga regleringen gällande nationalstadspark återfinns i 4 kap. 7 § miljöbalken. Bestämmelsen lyder enligt följande.

Området Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Djurgården är en nationalstadspark.

Inom en nationalstadspark får ny bebyggelse och nya anläggningar komma till stånd och andra åtgärder vidtas endast om det kan ske utan intrång i parklandskap eller naturmiljö och utan att det historiska landskapets natur- och kulturvärden i övrigt skadas.

Trots bestämmelsen i andra stycket får en åtgärd som innebär ett tillfälligt intrång eller en tillfällig skada i en nationalstadspark vidtas, om

1. åtgärden höjer parkens natur- och kulturvärden eller tillgodoser ett annat angeläget allmänt intresse, och

2. parken återställs så att det inte kvarstår mer än ett obetydligt intrång eller en obetydlig skada.

Förarbeten m.m.

- 5.2.2 Syftet med instiftandet av nationalstadspark och bestämmelsens andra stycke är att områden i tätorter och tätortsregioner, där parklandskap, naturmiljöer och bebyggelsemiljöer flätas samman till unika historiska landskap, långsiktigt ska skyddas mot exploatering.
- 5.2.3 Skyddet för nationalstadspark är inte absolut. I förarbetena till ovan nämnda bestämmelse anges att mark inte får tas i anspråk i de delar av nationalstadsparken som inte omfattas av tidigare exploatering.⁵ Ny bebyggelse och nya anläggningar i de delar av nationalstadsparken som inte utgörs av parklandskap eller naturmark bör dock få komma till stånd om det kan ske utan att natur- och kulturvärden skadas.⁶ Bestämmelsen ställer således inte upp något hinder mot ändrad markanvändning i de delar av en nationalstadspark som redan är ianspråktaga för bebyggelse eller

⁵ Prop. 1994/95:3 del 2 s. s. 43, 46.

⁶ Prop. 1994/95:3 del 2 s. 33.

anläggningar, förutsatt att den ändrade markanvändningen inte medför en förändring av områdets huvudstruktur med avseende på områdets natur- och bebyggelseområden. I detta avseende torde det vara avgörande att den föreslagna kompletteringen eller nybyggnationen till sitt innehåll och form är förenlig med nationalstadsparkens syfte samt att ingen skada sker på nationalstadsparkens natur- och kulturvärden. Under dessa förutsättningar får befintliga bebyggelseområden inom nationalstadsparken inte utvidgas men däremot kompletteras i syfte att utveckla redan befintlig verksamhet.⁷

- 5.2.4 Vad som avses med skada enligt 4 kap. 7 § miljöbalken är inte klart. I propositionen till bestämmelsen har skaderekvisit definierats på följande sätt: *"en negativ inverkan av någon betydelse för de angivna värdena"*⁸, en definition som är såväl öppen som i avsaknad av närmare vägledning. I motiven anges vidare att det särskilt ska beaktas vilken inverkan aktuell åtgärd har på områdets ekologiska funktioner och spridningskorridorer samt betydelsen för rekreation och stads-/landskapsbilden. Det måste därvid även beaktas att områdets natur- och kulturvärden har och ska tillmätas olika tyngd i olika delar av nationalstadsparken.⁹ Den slutsats som därmed kan dras är att den närmare bedömningen av huruvida skada kan anses uppstå (och som i förlängningen utgör ett hinder mot att en viss åtgärd genomförs inom nationalstadsparken) får avgöras utifrån de specifika förutsättningarna i varje enskild situation utifrån varje enskild plats samt att närmare ledning för bedömningen måste sökas i rättspraxis.

Genomgång av relevant praxis

- 5.2.5 Skyddet för nationalstadsparken har prövats vid flera tillfällen. I RÅ 1997 ref. 18 ansågs anläggandet av en betongtunnel för en trafikled i ett från markytan öppet schakt stå i strid med bestämmelserna om nationalstadspark. Regeringsrätten fäste i avgörandet vikt vid att anläggandet skulle ske i en parkmiljö där bland annat trädfällning skulle ske.
- 5.2.6 I ett annat mål, RÅ 1998 not. 187, prövades anläggandet av ett ventilationstorn samt en nödutrymningsanläggning. Till skillnad från RÅ 1997 ref. 18 skulle åtgärderna vidtas i ett redan exploaterat område, vilket inte ansågs stå i strid med bestämmelserna om nationalstadspark. Av rättsfallen kan utläsas att skyddet för

⁷ Prop. 1994/95:3 del 2 s. 42 f.

⁸ Prop. 1994/95:3 del 2 s. 41 ff. Jfr. prop. 1997/98:45 del 2 s. 41.

⁹ Prop. 1994/95:3 del 2 s. 41.

nationalstadsparken som utgångspunkt inte hindrar att åtgärder vidtas inom ett område som i huvudsak redan har tagits i anspråk för exploateringsändamål.

- 5.2.7 Bestämmelsen om nationalstadspark och skyddet för densamma har även prövats senare av Mark- och miljööverdomstolen. Två fall belyses nedan. I MÖD 2015-04-09, mål nr. P 5580-14, prövades frågan om en detaljplan för området Albano och Norra Djurgården 2:2 i stadsdelarna Norra Djurgården och Vasastaden skulle upphävas. Länsstyrelsen anförde följande.

Länsstyrelsen kan konstatera att ett genomförande av aktuell detaljplan varken skulle innebära ett intrång i parkmark eller i naturmiljö, då områdena som är tänkta för bebyggelse i stort sett redan är ianspråktagna genom tidigare exploateringar (Jfr. RÅ 1998 not. 101). Frågan är då om byggnationen kan anses skada det historiska landskapets natur- och kulturvärden i övrigt. Härvid kan sägas att bebyggelsen kommer att vara synlig från känsliga platser i nationalstadsparken och i vissa fall, beroende på var man befinner sig, bryta horisontlinjen. De tillkommande byggnaderna är emellertid inte de enda byggnaderna som höjer sig över horisontlinjen eller framträder inom trädridån. Vidare kan tilläggas att det långa avståndet i vissa fall tonar ner synintrycket.

- 5.2.8 Mark- och miljödomstolen anförde att planen inte innebar ett intrång i parklandskap eller naturmiljö med hänsyn till hur det aktuella området såg ut, hur det hade använts, hur omgivningen såg ut samt med hänsyn till hur detaljplanen var utformad. Mark- och miljödomstolen anförde vidare att *byggnationen i och för sig kunde medföra viss påverkan på det historiska landskapets natur- och kulturvärden i övrigt, men inte på ett sådant sätt att dessa skulle skadas*. Bedömningen delades av Mark- och miljööverdomstolen.

- 5.2.9 Liknande resonemang fördes i MÖD 2015-09-22, mål nr. P 9032-14. I målet var planområdet beläget inom en del av nationalstadsparken som var bebyggd med flerbostadshus. Den planerade tillkommande byggnaden skulle uppföras på en yta som vid tidpunkten för planprocessen utgjordes av en parkering. Länsstyrelsen gjorde bedömningen att planen inte medförde ett intrång i parklandskapet, naturmiljön eller i det historiska landskapet som skyddas genom bestämmelsen och att detaljplanen inte skulle medföra en påtaglig skada på nationalstadsparkens naturvärden. Samma slut nåddes av Mark- och miljööverdomstolen som delade underinstansernas bedömning och anförde att detaljplanen inte innebar ett intrång i parklandskap eller naturmiljö, *framförallt med beaktande av att planområdet låg i en redan bebyggd miljö*. Vidare anförde domstolen att varken den planerade byggnadens siluett eller dess placering i övrigt skulle innebära en sådan påverkan att planen av kulturmiljöskäl inte

kunde godtas samt att det historiska landskapets natur- och kulturvärden inte skulle skadas. Detaljplanen fastställdes därmed.

- 5.2.10 Högsta förvaltningsdomstolen har i HFD 2011 ref 4 prövat vad som kan anses utgöra en påtaglig skada på riksintresset. Målet behandlade bedömningen av huruvida en detaljplan, vilken medgav att ett nytt bostadsområde med sex- och sjuvåningshus uppfördes intill nationalstadsparken, innebar sådan skada som avses i 4 kap. 7 § miljöbalken. I domen erinrar Högsta förvaltningsdomstolen just om förhållandet att skyddet mot exploatering i nationalstadsparken inte är absolut. Vad beträffar den skada som påtalats, huvudsakligen i form av påverkan på utblicken över landskapet, anförde domstolen följande.

Från nationalstadsparkens närområde kommer bebyggelsen alltid att vara synlig genom alridån. Det är ofrånkomligt att ett antal sex- och sjuvåningsbyggnader placerade i nära anslutning till parken på ett markant sätt påverkar synintrycken i den omedelbara närheten. En bedömning av vad som ska anses innebära påtaglig skada på kulturmiljön i nationalstadsparken kan enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening dock inte enbart utgå ifrån synintrycket från en viss plats utan en helhetsbedömning bör göras varvid parken måste ses i sitt sammanhang. [...] Det område som tas i anspråk utgör som tidigare redovisats inte heller någon i och för sig skyddsvärd natur utan här har tidigare funnits anläggningar, låt vara betydligt lägre än den kommande bebyggelsen.

- 5.2.11 Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade sammanfattningsvis dels att bedömningen av skadan på nationalstadsparken inte enbart kunde baseras på det förändrade synintrycket, dels att nationalstadsparken – mot bakgrund av de åtgärder som planerats för att minska det negativa synintrycket – inte åsamkades någon skada genom den beslutade detaljplanen. Det kan härav konstateras att bedömningen av skada på nationalstadsparken ska göras utifrån en helhetsbedömning där hela nationalstadsparken i egenskap av riksintresse ska ses i sitt sammanhang.

- 5.2.12 Utifrån ovan refererad rättspraxis kan sammanfattningsvis konstateras följande - som är av betydelse för prövningen i förevarande mål.

- När det är fråga om redan exploaterade områden i nationalstadsparken krävs det mycket för att tillkommande bebyggelse ska utgöra ett sådant intrång eller skada som bestämmelsen tar sikte på, i förhållande till om området hade varit orört och sedan tidigare oexploaterat.

- Om slutsatsen nås att viss påverkan sker, men inte intrång eller skada, ligger det inom kommunens handlingsfrihet att besluta om detaljplanens intressen väger tyngre än att påverkan uteblir.

5.3 **Utgör den byggnation som detaljplanen medger en utvidgning eller komplettering av området?**

- 5.3.1 Gröna Lund noterar att Mark- och miljödomstolen på sidan 34 i den nu överklagade domen för ett märkligt resonemang angående huruvida detaljplanen är att anse som en *utvidgning* eller *komplettering* av Gröna Lunds verksamhet. Domstolen uttalar följande.

Enligt mark- och miljödomstolens bedömning är det mot bakgrund av vad som anförts i förarbetena och med hänsyn till bl.a. omfattningen av antalet nya attraktioner och övrig bebyggelse fråga om en utvidgning – och inte endast en komplettering – av anläggningen (Gröna Lunds nöjesfält). Domstolen kan konstatera att kommunen när det gäller upphävande av strandskyddet på land åberopat det särskilda skälet att området behövs för att utvidga en pågående verksamhet (befintligt nöjesfält) och utvidgningen inte kan genomföras utanför området (7 kap. 18 c § 4 miljöbalken). Även kommunen synes alltså mena att det är fråga om en utvidgning av verksamheten, se nedan under rubriken Strandskydd. Redan här kan domstolen konstatera att det finns skäl att upphäva beslutet om att anta detaljplanen.

- 5.3.2 Inledningsvis bör det påpekas att detaljplanen inte reglerar antalet nya attraktioner som får uppföras. Domstolens hänvisning till förarbetena tar sikte på sidan 43 i regeringens proposition 1994/95:3 nationalstadsparken *Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Djurgården*. Där konstateras, vilket domstolen också uppmärksammat på sidan 32 i domen, att *byggnadsområdena* i nationalstadsparken inte får utvidgas, men väl kompletteras om kompletteringarna inte medför skada på områdets natur- och kulturvärden. Domstolen synes därmed göra bedömningen att fastigheten Skeppsholmsviken 6 idag inte är ett byggnadsområde samt att all form av byggnation därmed utgör en utvidgning av nationalstadsparkens byggnadsområde. Gröna Lund vill med angivande av följande visa att Mark- och miljödomstolen har gjort en felaktig bedömning i denna del och att detaljplanen inte medför att byggnadsområdena i nationalstadsparken utvidgas. Däremot medför detaljplanen en komplettering av Gröna Lunds verksamhet genom utnyttjandet av ett redan befintligt byggnadsområde.

- 5.3.3 Enligt skrivningarna i propositionen följer att nya, tidigare oexploaterade, områden inte får tas i anspråk i nationalstadsparken, dvs. det bebyggda området ska inte tillåtas

bli större (utvidgning) på bekostnad av befintliga parklandskap eller naturmiljöer. Att bestämmelsen 4 kap. 7 § miljöbalken tar sikte på sådana områden framgår även av redovisad praxis i avsnitt 5.2.5- 5.2.12 ovan. Uppfattningen om att det är till skydd för befintliga parklandskap och naturmiljöer som bestämmelsen primärt syftar delas av författarna till översiktsplanen för nationalstadsparken, vilket framgår av nedan urklipp, hämtat från översiktsplanen sidan 22. Notera särskilt formuleringen **utvidgas in i parklandskap eller naturmiljöer** (våra betoningar).

LAGSKYDDETS TVÅ VILLKOR

Det första villkoret innebär att åtgärder som innebär intrång i parklandskap eller naturmiljö inte får ske. Det innebär bl.a. att de mer bebyggda och anlagda områdena inte får utvidgas in i parklandskap eller naturmiljöer.

Det andra villkoret innebär att det historiska landskapets natur- och kulturvärden inte får skadas och gäller hela Nationalstadsparken. Det innebär bl.a. att parker och särskilt värdefulla naturmiljöer som är belägna inom mer bebyggda och anlagda områden inte får skadas.

- 5.3.4 Den aktuella fastigheten Skeppsholmsviken 6 är idag bebyggd. Fastigheten utgörs dels av en redan anlagd parkering dels genom att annan bebyggelse redan finns uppförd inom fastigheten. Vidare omgärdas fastigheten av annan bebyggelse. Fastigheten utgör således redan i sig – och gränsar därtill till – ett byggnadsområde inom nationalstadsparken. En ytterligare bebyggelse inom fastigheten - på det sätt som detaljplanen medger - utgör mot denna bakgrund under alla förhållanden en komplettering av ett befintligt byggnadsområde och kan inte anses utgöra en utvidgning av nationalstadsparkens sammantagna och totala byggnadsområde.
- 5.3.5 Ovan slutsatser, dvs. om att området idag utgörs av ett byggnadsområde och att en utbyggnad av området enligt detaljplanen rätteligen utgör en komplettering och inte en utvidgning förstärks ytterligare vid en genomgång av det kartmaterial som återfinns i översiktsplanen (se nedan). På bild tre nedan, som återfinns på sidan 66 i översiktsplanen, har bebyggda områden markerats med orange färg, medan parklandskap och naturmiljöer har markerats med grön färg. Fastigheten Skeppsholmsviken 6 har markerats med en röd stjärna nedan i bild och befinner sig således inom den del av nationalparken som utgörs av bebyggt område.

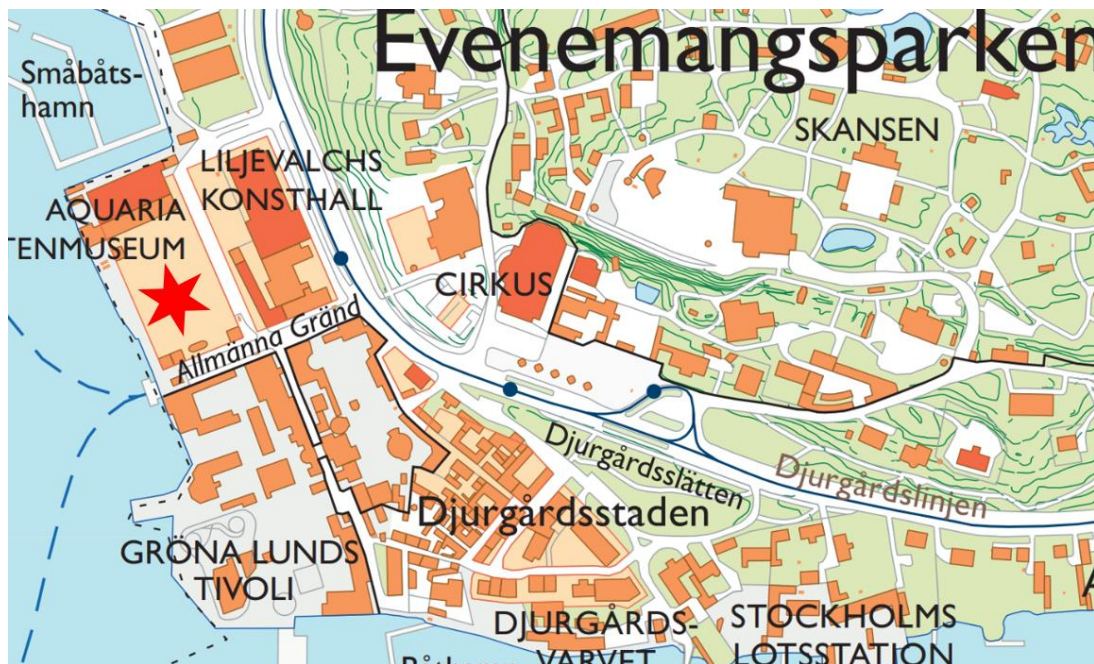

Bild 3. Kartutdrag från s. 66 i översiktsplan för nationalstadsparken

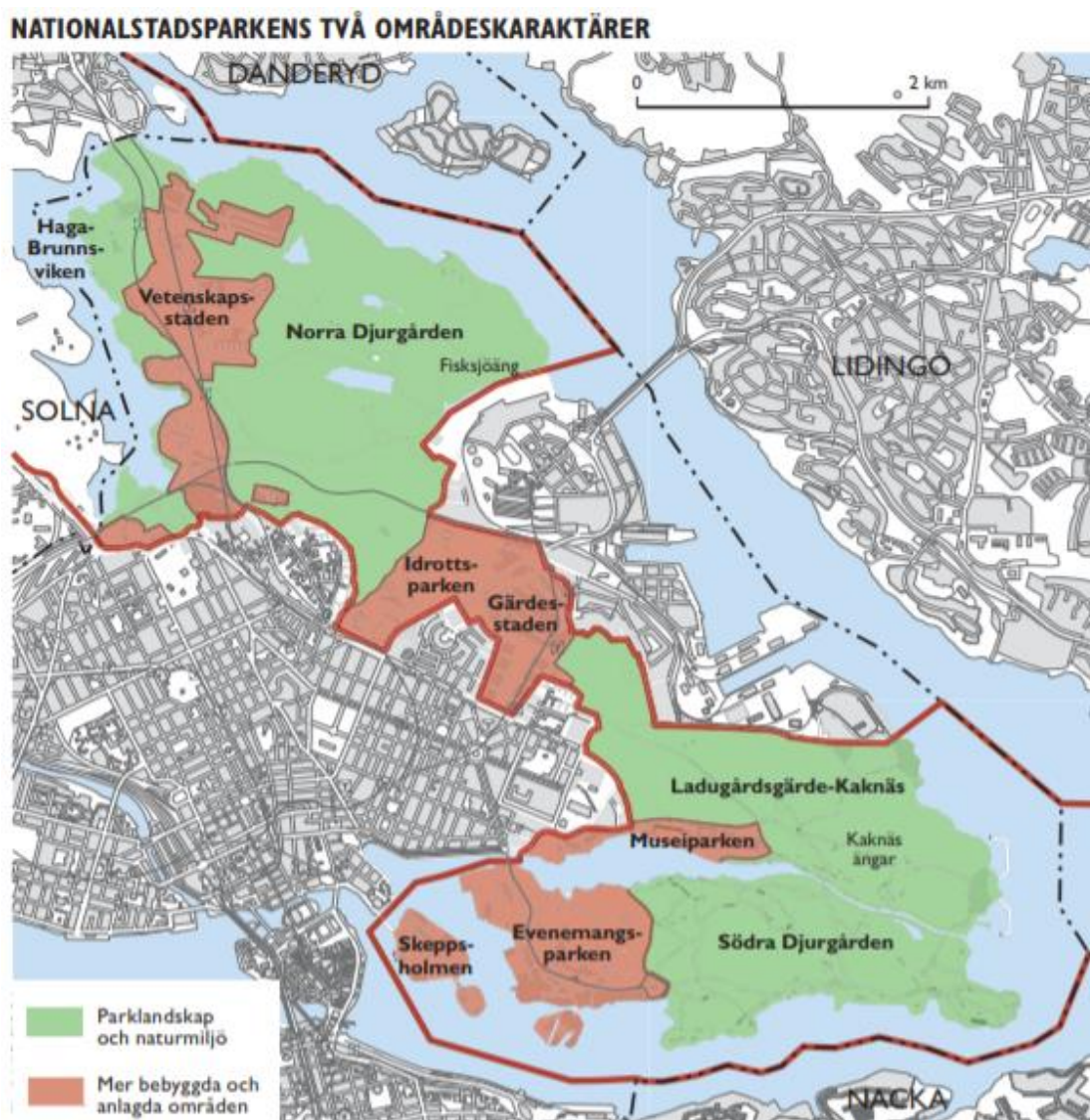

Bild 4. Kartutdrag från s. 23 i översiktsplan för nationalstadsparken

- 5.3.6 Kartan i bild nummer fyra ovan återfinns i översiktsplanen på sidan 23. I beskrivningen till kartan anges följande. Planen identifierar två områdeskaraktärer inom nationalstadsparken. De utgår ifrån markanvändningen. Plankartan redovisar en markering mellan de två områdeskaraktärerna. Fyra områden utgör **parklandskap och naturmiljöer**. De avses vara skyddade mot intrång genom nationalstadsparkens lagskydd. Markanvändningen inriktas mot friluftsliv och rekreation med bevarande natur- och kulturvärden. Sex områden utgör mer **bebyggda och anlagda områden**. De avses utgöra sådana zoner inom nationalstadsparken som kan förändras och

*kompletteras med ny bebyggelse*¹⁰ och anläggningar under förutsättning att detta inte medför skada på det historiska landskapets natur- eller kulturvärden.

- 5.3.7 Som framgår på kartan ligger Gröna Lund och fastigheten Skeppsholmsviken 6 inom ett sådant område som enligt översiktsplanen karaktäriseras som mer bebyggda och anlagda områden. Det finns således en helt annan möjlighet till fortsatt exploatering av området med hänsyn till just den ifrågavarande områdeskaraktären i jämförelse med vad som är fallet med de områden som karaktäriseras som parklandskap och naturmiljöer då dessa, genom nationalstadsparkens lagskydd, i större utsträckning erhåller skydd mot exploatering.
- 5.3.8 Gröna Lund är vidare av uppfattningen att kommunens åberopade grund i 7 kap. 18 c § 4 miljöbalken för att upphäva strandskyddet helt saknar betydelse i sammanhanget. Kommunen kan inte lastas för att lagstiftaren valt begreppet "*utvidga*" i nyssnämnda bestämmelse (som är helt fränsild frågan om utvidgning respektive komplettering inom en nationalstadspark) istället för exempelvis "*komplettera*". Som anförts ovan är dessutom begreppet utan betydelse i sammanhanget eftersom domstolen gör en feltolkning av begreppet *byggnadsområde*.
- 5.3.9 Som ytterligare skäl för att domstolen tolkat begreppet byggnadsområde fel vill Gröna Lund anför att det så kallade "Nöjesfältet" låg på fastigheten mellan åren 1923-1958. Under denna period fanns en berg- och dalbana och annan bebyggelse uppförd på fastigheten, men även andra attraktioner, jämför bild 5-6. Med domstolens sätt att resonera, dvs. att fastigheten idag inte utgörs av ett byggnadsområde, skulle det innebära att fastigheten utgjorde ett byggnadsområde under den tid berg-och-dalbanan var uppförd inom fastigheten för att därefter, vid en senare tidpunkt, ha återgått till att vara ett område som inte är ett byggnadsområde. Eftersom området, med parkering och andra byggnader, inte kan anses utgöra ett parklandskap eller en naturmiljö är det emellertid oklart och svårtolkat vad domstolen skulle definiera området som idag.

¹⁰ Notera särskilt begrepps användningen *kompletteras* i sammanhanget som avser byggnation inom redan bebyggda områden

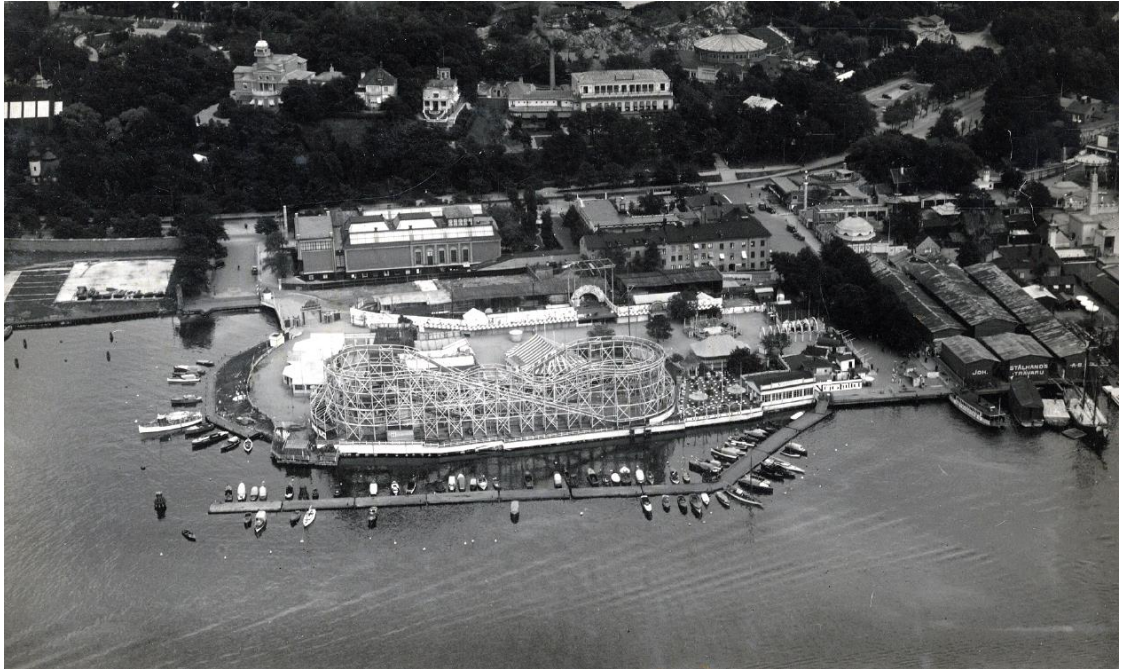

Bild 5. Nöjesfältet från ovan år 1931

Bild 6. Nöjesfältet och dess bebyggelse, attraktionstorn, berg-och-dalbana

- 5.3.10 Slutligen – för att ytterligare synliggöra den åtskillnad som görs mellan begreppen utbyggnad och komplettering vill Gröna Lund här återge regeringens bedömning i dess helhet såsom denna kommer till uttryck i prop. 1994/95:3 (avsnitt 9.2.)

“Regeringens bedömning: Det följer av syftet med nationalstadsparken att områdets huvudstruktur vad avser natur- och bebyggelseområden inte får ändras. Nya byggnader och anläggningar som inte behövs för befintliga verksamheter skall kunna fungera bör därför i princip inte medges. *Skyddet torde däremot inte hindra etablerade verksamheter inom eller intill nationalstadsparken från att fungera och utvecklas i nära anslutning till tidigare ianspråktaga områden*” (vår kursivering).¹¹

“Regeringen anser att områden inte tål ytterligare ingrepp i *obebyggd park och natur*” (vår kursivering).¹²

“När det mer generellt gäller bedömning av ett förslag om komplettering eller förnyelse av befintlig bebyggelse inom nationalstadsparken, krävs omsorgsfulla överväganden huruvida den föreslagna åtgärden till innehåll och form är förenlig med nationalstadsparkens syfte. En utgångspunkt vid prövning av frågor om ändrad markanvändning skall vara att områdets huvudstruktur vad avser natur- och bebyggelseområden inte skall ändras *samtidigt som byggnader och bebyggelsemiljöer som ingår i nationalstadsparken på sikt bör användas endast för ändamål som kan förenas med nationalstadsparkens syfte* (vår kursivering). Vid eventuell omvandling och komplettering av sådana byggnader och bebyggelsemiljöer bör särskilt uppmärksammas åtgärdernas form och skala samt att karaktären av byggnader i parkmiljö bevaras”.¹³

- 5.3.11 Sammanfattningsvis utifrån ovan kan konstateras att den byggnation som detaljplanen medger är att betrakta som en komplettering av Gröna Lunds verksamhet och inte som en utvidgning av ett befintligt byggnadsområde. I förlängningen innebär det att Mark- och miljödomstolen därmed inte har haft grund för att upphäva detaljplanen.

5.4 Skada på nationalstadsparken

När föreligger skada på nationalstadsparken?

- 5.4.1 Som ovan konstaterats är skyddet för nationalstadspark enligt 4 kap. 7 § miljöbalken inte absolut. Det medför att exploatering inom en nationalstadspark under vissa

¹¹ Prop. 1994/95:3 sidan 43

¹² Prop. 1994/95:3 sidan 45

¹³ Prop. 1994/95:3 sidan 46

förutsättningar är möjlig, trots begränsningarna som framgår av bestämmelsens andra stycke.

- 5.4.2 Vad som avses med skada enligt ordalydelsen av 4 kap. 7 § miljöbalken är inte tydligt. Som ovan påtalats kan slutsatsen utifrån tillgänglig rättspraxis dras att i situationer av redan exploaterade områden i nationalstadsparken krävs det som utgångspunkt mycket för att tillkommande bebyggelse ska utgöra ett sådant intrång eller skada som bestämmelsen tar sikte på, i förhållande till om området hade varit orört och oexploaterat. Som vidare konstaterats ovan utgörs redan idag Skeppsholmsviken 6 av ett byggnadsområde. Det innebär - med utgångspunkt i ovan refererad rättspraxis - att det som utgångspunkt krävs mycket för att den tillkommande bebyggelse som detaljplanen medger ska anses utgöra ett sådant intrång eller skada som bestämmelsen i 4 kap. 7 § miljöbalken tar sikte på.

Har domstolen gjort en egen skadebedömning?

- 5.4.3 Mark- och miljödomstolen har, som en del av redovisningen av domstolens syn på om skada kan anses uppstå på nationalstadsparken till följd av detaljplanens antagande, valt att citera stora delar av Riksantikvarieämbetets yttrande i frågan. Som närmare kan utläsas av yttrandet så är Riksantikvarieämbetets sammantagna uppfattning att detaljplanens antagande står i strid med bestämmelsen i 4 kap. 7 § miljöbalken. Detta såtillvida att de möjliga åkattraktionerna kommer att få en sådan höjd och dominans i området att nationalstadsparkens värden i form av parklandskapet samt olika aspekter av rekreationslandskapet som formats under lång tid skulle förändras så att det kulturhistoriska värdet minskar. Gröna Lund konstaterar emellertid att Riksantikvarieämbetet är svepande i frågan kring hur skadebedömning har gjorts. Enligt Gröna Lund är det inte möjligt att av yttrandet utläsa om det är natur- och kulturvärden i Gröna Lunds närområde som Riksantikvarieämbetet menar tar skada eller om skada istället uppstår på Djurgården, sett från ett längre perspektiv. Än mindre går det av yttrandet att utläsa vilka värden som kommer till skada till följd av ett antagande av detaljplanen. Därtill uppfattas yttrandet i stor utsträckning ge uttryck för tyckande och smak och därmed ge uttryck för subjektiva värderingar. Yttrandet uppfattas således inte som en nyanserad bedömning i skadefrågan.
- 5.4.4 Gröna Lund noterar att Mark- och miljödomstolen i domen endast i korthet, på slutet av sidan 35, konstaterar detaljplanens oförenlighet med nationalstadsparken och bestämmelsen i 4 kap. 7 § miljöbalken. Domstolen motiverar sin slutsats utifrån det faktum att detaljplanen *sammantaget* (vår kursivering) skulle medföra en utvidgning av området som i sig enligt förarbetena och lagstiftningen om nationalstadsparken

inte är tillåten utan skulle leda till en skada för densamma. Domstolens motivering till slutsatsen i skadebedömningen ger dessvärre inget närmare besked om hur domstolen resonerat i frågan om uppkomsten av skada på nationalstadsparken och på vilket sätt den bedömningen är fristående i förhållande till Riksantikvarieämbetets bedömning. Merparten av den del av domen där domstolen redogör för sin skadevärdering är till stora delar rent deskriptiv och en återgivning av rent faktiska och objektivt verifierbara förhållanden (såsom höjden på de attraktioner som planeras inom detaljplanen, att området till följd av detaljplanen och därigenom ombyggnationen i sig påtagligt kommer att förändra platsens utseende etc.) utan att närmare beskriva vilken skada dessa förhållanden leder till.

- 5.4.5 Gröna Lund finner det såväl anmärkningsvärt som beklagligt att domstolen inte närmare redovisar det bakomliggande resonemanget till den slutsats domstolen kommer fram till, dvs. om uppkomsten av skada på nationalstadsparken till följd av detaljplanen. Genom att använda sig av formuleringar som *"sammantaget finner domstolen"* och *"områdets kulturhistoriska värden skadas"* – utan att närmare ange *på vilket sätt* nationalstadsparken tar skada eller *vilka* intressen som därvid tar skada – gör att det är omöjligt att bilda sig en uppfattning om hur domstolen har resonerat samt vilket underlag (såsom bildmaterial) som legat till grund för bedömningen. Dessa brister i kombination med det faktum att domstolen har valt att citera större delen av Riksantikvarieämbetets yttrande och hänvisa till det i sin bedömning gör att det kan ifrågasättas om domstolen överhuvudtaget har gjort en egen skadebedömning. Att domstolen förklarar sig stämma in i Riksantikvarieämbetets bedömning i frågan – utan att därtill närmare redogöra för ett eget resonemang – medför att Riksantikvarieämbetets otydliga skadebedömning (som ovan påtalats) förs över till Mark- och miljödomstolens dom. Även om domstolen kan anses ha genomfört en egen skadebedömning på det sätt som här ifrågasätts har denna emellertid inte närmare redovisats i domen vilket under alla omständigheter är beklagligt och något som utgör en klar brist i Mark- och miljödomstolens dom.
- 5.4.6 Som ovan konstaterats framgår av propositionen till bestämmelsen i 4 kap. 7 § miljöbalken att nya anläggningar och andra åtgärder som kan aktualiseras i delar av en nationalstadspark som inte utgör parklandskap eller naturmark, bör få komma till stånd, om det kan ske utan att natur- och kulturvärden skadas samt att därutöver bör inte några exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön få ske i nationalstadsparken.¹⁴ Gröna Lund noterar att domstolen på sidan 32 i domen konstaterar att den aktuella detaljplanen inte omfattar parklandskap eller naturmiljö.

¹⁴ Prop. 1994/95:3 s. 33

Detta till trots så konstaterar domstolen på såväl sidan 35 som på sidan 43 i domen att ett antagande av detaljplanen skulle medföra en förändring av Djurgårdens parklandskap och att områdets kulturhistoriska värden därmed skulle skadas. Hur detta konstaterande förhåller sig till domstolens samtidiga konstaterande om att den aktuella detaljplanen varken omfattar parklandskap eller naturmiljö är oklart och får domstolens resonemang i denna del att framstå som motsägelsefullt.

- 5.4.7 Gröna Lund noterar att även Riksantikvarieämbetet konstaterar detaljplanens oförenlighet med befintliga parklandskap i området. Detta trots att detaljplanen varken omfattar parklandskap eller naturmiljö. Det faktum att resonemanget återfinns i såväl Riksantikvarieämbetets yttrande som i Mark- och miljödomstolens dom förstärker ytterligare Gröna Lunds misstanke om frånvaron av en egen skadebedömning hos domstolen.

5.5 Domstolen har lämnat länsstyrelsens bedömning utan avseende

- 5.5.1 Mark- och miljödomstolen konstaterar på sidan 29–30 i domen att det är Länsstyrelsen som i första hand har att bevaka statliga intressen och som i egenskap av regional planmyndighet bedömer om åtgärden innebär påtaglig skada på riksintresset. Länsstyrelsen har särskilda uppgifter i fråga om kulturmiljö och förväntas ha tillgång till den särskilda sakkunskap som behövs för bedömning av dessa frågor. Domstolen hänvisar vidare till rättsfallen MÖD 2014:12 och 2016:13 där det slagits fast att det i många fall saknas skäl för den överprövande myndigheten att frånga Länsstyrelsen bedömning. Enligt Mark- och miljööverdomstolen finns det dock inget som hindrar att den överprövande myndigheten i vissa situationer gör en annan bedömning, t.ex. om underlaget för länsstyrelsens bedömning varit bristfälligt.
- 5.5.2 När det gäller den nu överklagade domen kan Gröna Lund konstatera att domstolen på sidan 26 i domen, beträffande de formella invändningarna, konstaterar att miljökonsekvensbeskrivningen omfattar alla relevanta frågor och att beslutsunderlaget omfattar ett flertal relevanta utredningar, däribland kulturmiljöutredningar. Länsstyrelsen har således inte haft ett bristfälligt underlag att tillgå. Inte heller detaljplanens illustrationer kan anses bristfälliga eller missvisande vilket leder till den sammantagna slutsatsen att det underlag som legat till grund för Länsstyrelsens bedömning inte har varit bristfälligt. Det har inte heller tillförts ärendet några nya sakomständigheter sedan Länsstyrelsens bedömning i frågan, som skulle föranleda att Länsstyrelsens bedömning bör frångås.

5.5.3 Mark- och miljödomstolen har – mycket riktigt – konstaterat att Länsstyrelsen, efter att planförslaget bearbetats, godtagit utformningen av detaljplanen genom att besluta att inte överpröva densamma. Trots domstolens erkännande om Länsstyrelsens position och förmåga vad avser frågor om riksintressen och kulturmiljö väljer domstolen att helt bortse ifrån Länsstyrelsens bedömning i frågan om detaljplanens förenlighet med nationalstadsparken och huruvida skada uppstår till följd av ett antagande av detaljplanen. Detta utan närmare förklaring kring *varför* Länsstyrelsen inte ska anses ha gjort en korrekt bedömning. Därtill har domstolen särskilt begärt, och tagit stöd av, yttrande från Riksantikvarieämbetet i målet utan att begära samma typ av yttrande från Länsstyrelsen (i dess egenskap av regional planmyndighet). Domstolens hantering i detta avseende är anmärkningsvärt. Domstolen har genom sitt agerande skapat en granskningsordning som ligger utanför plan- och bygglagen. Gröna Lund ifrågasätter såväl grunden för domstolens agerande i detta avseende som att domstolen har agerat korrekt.

5.6 Skada på nationalstadsparken uppstår inte

5.6.1 I syfte att bedöma huruvida skada uppkommer på nationalstadsparken genom antagande av detaljplanen har Gröna Lund uppdragit åt Tyréns AB att, utöver den kulturmiljöutredning samt fördjupade analys avseende detaljplanens påverkan på vyer som tidigare genomförts, upprätta en sammanställning och särskild analys avseende den påverkan och eventuella skada som ett förverkligat planförslag skulle kunna medföra på nationalstadsparken. Tyréns slutsatser är sammanställda i promemorian *"PM – Kommentar till dom i mål 3546–20"*, Bilaga 2. Med beaktande av de ca 20 vyer som analyserats, baserat på de kulturhistoriska värden som anges i översiktsplanen, gör Tyréns därvid följande bedömning.

5.6.2 Inledningsvis kan, i likhet med vad som framförts ovan, konstateras att Gröna Lund är ett besöksmål med betydande historisk förankring på aktuell del av Djurgården vilket idag har en begränsad inverkan på distanserade vyer med anledning av det stora totala övriga intryck som kan uppfattas från dessa. Den bebyggelsen som genom detaljplanen tillkommer i Gröna Lunds direkta anslutning får således betraktas som placerad i sitt rätta sammanhang genom att sammanflätas med det redan befintliga landskapet. Detta medför att intrycket av tillkommande attraktioner närmast försvinner i den stora mängd intryck som fås från utsiktspunkter på långt håll, däribland Katarinahissen och Slussen m.fl. Se vybilder nedan.

Bild 7. Vybild 11 från Tyréns vyanalys. Fjällgatan.

Bild 8. Vybild 12 från Tyréns vyanalys. Fåfängen.

Bild 9. Vybild 18 från Tyréns vyanalys. Katarinahissen.

- 5.6.3 Sett från Skeppsholmen, Kastellholmen och Nybroplan är avståndet till Gröna Lund förhållandevis kort, i synnerhet från holmarna där sikten mot Djurgården är obruten över vattnet mot nöjesfältet. De naturinslag som främst kan uppfattas från nämnda vypunkter är det gröna band som syns ovan Djurgårdens bebyggda strandzon, vilket är ett starkt karaktärsdrag som sträcker sig från Kastellholmen och Skeppsholmen längs hela Södra Djurgårdens södra sida. I förhållande till hur detta vidsträckta gröna band uppfattas från ifrågavarande punkter upptar Gröna Lund, även i ett framtida scenario enligt planförslaget, enbart ett mycket begränsat utrymme genom sina smala uppstickande och genomsiktliga attraktioner vilka lätt avläses som just sådana. Med beaktande av den särskilda anpassning med avseende på höjd och placering som vidtagits inom ramen för planprocessen, samt den sammantagna upplevelsen av det gröna bandet, innebär dessa attraktioner begränsade, lokala avbrott och förändrar i ringa grad möjligheterna att uppleva den grundkaraktär som det gröna bandet utgör i nationalstadsparken. Att sådana lokala avbrott uppstår i den visuella upplevelsen av ett sammanhängande flera kilometer långt grönt band kan inte anses vara en skada. Parklandskapetets gröna band är så tongivande och utbrett att detta särdrag i nationalstadsparken inte mer än möjligtvis marginellt påverkas av nya, genomsiktliga attraktioner. Det gröna bandet förblir tydligt och väl avläsbart även efter en byggnation enligt detaljplanen. Domstolens påstående att det historiska landskapets naturvärden skulle skadas är således inte korrekt.

Bild 10. Vybild 16 från Tyréns vyanalys. Skeppsholmen.

- 5.6.4 Inte heller de landmärken som i vård- och utvecklingsplanen utpekats som landmärken skymms eller påverkas på sådant sätt att skada kan anses uppkomma genom antagande av detaljplanen. Från vissa vypunkter påverkas synen av Liljevalchs och delar av Hasselbacken. Dessa besöksmål är emellertid inte utpekade som landmärken i vård- och utvecklingsplanen och har historiskt sett inte heller varit fullkomligt synliga från Skeppsholmen och Kastellholmen till följd av olika verksamheter på fastigheten Skeppsholmsviken 6 och den parkinbäddning som omgärdar Hasselbacken. Övriga välkända djurgårdsinrättningars relation till parklandskapet förändras inte heller av att parkeringen vid stranden bebyggs och några kulturhistoriska värden kan inte anses skadas av den anledningen.
- 5.6.5 Från vattenrummet får Gröna Lund vid en framtida utbyggnad en starkare närvaro. Att fronten mot vattenrummet förändras på sådant sätt som föreslås i detaljplanen medför dock inte per automatik vare sig negativ påverkan eller skada på nationalstadsparken. Området i fråga utgör en av de mest bebyggda delarna av Djurgården och utifrån ett kulturhistoriskt perspektiv finns det heller inte skäl för att ifrågasätta del av Djurgården ska vara glest bebyggd. Sett från fronten mot vattenrummet kommer vyn huvudsakligen präglas av en låg randbebyggelse vilken ersätter den oordnade situation som idag råder på platsen. Denna randbebyggelse

lyfter varken domstolen eller Riksantikvarieämbetet som ett problematiskt inslag. Att nya attraktioner tydligt knyts till den pågående utvecklingen av strandzonen ger en god läsbarhet kring Djurgårdens historia och en ur ett kulturmiljöperspektiv viktig tillbakagång till tidigare användning av ytorna närmast vattnet. Med beaktande av den tillkommande bebyggelse som detaljplanen föreslår kommer det för Djurgården tongivande parklandskapet innanför strandzonen alltså vara tongivande från såväl fronten mot vattenrummet som vyer på längre avstånd. Tillkommande inslag på platsen kan därmed inte anses medföra att fronten mot vattenrummet och sammanhängande kulturvärden skadas.

- 5.6.6 Mot bakgrund av vad som nu anförts torde det vara uppenbart att tillkommande bebyggelse varken förändrar synintrycket av nationalstadsparken från långt eller nära håll i sådan mån att de kulturhistoriska värdena inom nationalstadsparken skadas. Tvärtom är tillkommande attraktioner placerade i sitt rätta sammanhang och sammansmälter därmed på ett naturligt sätt med redan befintlig verksamhet på ett sådant sätt som även fortsättningsvis upprätthåller den balans och läsbarhet mellan kultur- och nöjesinstitutioner som såväl historiskt som idag råder på Djurgården. Gröna Lund har, liksom övriga värden i området, en historisk förankring till aktuell del av Djurgården. Tillsammans utgör dessa värden det historiska landskapet. Att planförslaget skulle medföra att Gröna Lund ges dominans och att området i sin helhet skulle uppfattas som *"ett stort nöjesfält"* är således en klar överdrift och en uppenbar felbedömning både vad avser bedömningen på nära och långt håll. Vilken denna påstådda dominans är och vilka värden det är som domstolen menar domineras är svårfattligt. De vybilder som återfinns i kulturutredningen utvisar tydligt att det finns en påverkan från tillkommande attraktioner men att varken dominans eller skada därigenom skulle uppstå om planen förverkligas. Djurgårdens landskapsformation förblir således tongivande och väl avläsbar från samtliga vyer trots uppförandet av nya attraktioner enligt detaljplanen.

6 GRUNDER FÖR ATT PRÖVNINGSTILLSTÅND SKA MEDDELAS

- 6.1 Det finns anledning att tvivla på att Mark- och miljödomstolen dömt rätt av följande anledningar.
- Mark- och miljödomstolen har inte redovisat en bedömning avseende vilken skada som skulle uppstå på nationalstadsparken om planen förverkligas och har heller inte redovisat vilka värden i Nationalstadsparken som därvid skulle skadas.

- Mark- och miljödomstolen har på ett motsägelsefullt sätt konstaterat att den aktuella detaljplanen inte omfattar parklandskap eller naturmiljö. Domstolen gör samtidigt bedömningen att planen medför att Djurgårdens parklandskap ändras och att områdets kulturhistoriska värden skadas.
- Domstolen har bedömt att den utbyggnad av Gröna Lund som planen medger är att anse som en utvidgning av anläggningen (Gröna Lunds nöjesfält) och inte en komplettering av densamma. Domstolens bedömning grundar sig i uttalanden angående utvidgning av "byggnadsområde" i förarbetena till bestämmelsen i 4 kap. 7 § miljöbalken. Mark- och miljödomstolen har gjort en felaktig tolkning av förarbetena och domstolens tolkning strider även mot vad som anges i översiktsplanen för nationalstadsparken¹⁵.
- Mark- och miljödomstolen har inte beaktat relevant praxis kring hur bedömningen av skada på nationalstadsparken ska göras. Ifrågavarande praxis har redogjorts för ovan.
- Mark- och miljödomstolen har utan motivering bortsett från Länsstyrelsens bedömning i fråga om planen medför skada på nationalstadsparken och har istället lagt Riksantikvarieämbetets yttrande och uppfattning till grund för ett upphävande av detaljplanen.

6.2 Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen i följande frågor.

- I syfte att åstadkomma enhetliga bedömningar och minska risken för subjektivitet behöver Mark- och miljööverdomstolen uttala sig över hur skadebedömningen ska göras. Mer specifikt behövs vägledning kring hur begreppet skada enligt bestämmelsen i 4 kap. 7 § miljöbalken ska tolkas samt innebörden av förarbetsuttalandet om att de angivna värdena inte får utsättas för någon negativ inverkan av betydelse¹⁶.
- Huruvida en åtgärd är att anse som en utvidgning eller komplettering av ett byggnadsområde samt vilken närmare betydelse det förhållandet får.
- Hur en domstol ska förfara när en expertmyndighets bedömning står i strid med den regionala planmyndighetens bedömning i fråga om en detaljplans förenlighet med relevanta lagregler.

¹⁵ Översiktsplan för Nationalstadsparken. Antagen av kommunfullmäktige 20 april 2009.

¹⁶ Prop. 1994/95:3 sidan 33 första stycket

7 ÖVRIGT

Med detta överklagande ifrågasätter Gröna Lund Mark- och miljödomstolens dom endast i ovan anförda delar. Gröna Lund instämmer i Mark- och miljödomstolens bedömningar av samtliga de övriga frågor och förhållanden som utgjort del av prövningen i mål P 3546–20 och i Mark- och miljödomstolens dom.

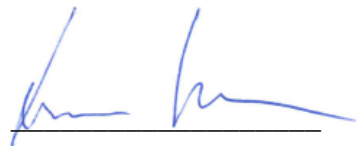
Göteborg den 24 maj 2021

MAGNUSSON ADVOKATBYRÅ

Mårten Tagaeus

Leon Wadman

BILAGOR

1. Fullmakt Magnusson
2. PM – Kommentar till dom i mål 3546-20, Tyréns AB